

Pogovor z Rajkom Grličem

Prevaranti so danes nadomestili revolucionarje

Gregor Bauman

Se spomnite spregledane, a za prave cinefile nepozabne scene iz Scorsesejevega filma *Ulice zla* (Mean Streets, 1973), ko Harvey Keitel z gizdalinskim korakom zapeše med mizami v klubu, medtem ko nas nagovori pesem *Tell Me* skupine The Rolling Stones? Tako vsako leto v »bašti« hotela Kaštel, še zlasti, če na odru s svojimi punkrockovskimi legendami prepeva »sretno dijete« Igor Mirković, zapeše režiser Rajko Grlič (letnik 1947), ki ga je generacija »u ime svih nas iz sedamdeset i neke« spoznala preko filmov *Samo enkrat se ljubi* (Samo jednom se ljubi, 1981) in *V žrelu življenja* (U raljama života, 1984), današnja pa ga pozna po uspešni tragikomediji *Karavla* (Karaula, 2006), kjer sta moči združila z literatom in kronistom Antejem Tomičem. Tokrat je pred njima rezultat novega sodelovanja, erotična melodrama o dvojnih življenjih oziroma grenko-sladka pripoved o petih ljudeh, ki hrepenijo po ljubezni in sreči. Namesto pogleda nazaj sta avtorja obrnila list naprej in slekla aktualni čas. Dovolj zanimivo za pogovor o filmu z naslovom *Naj ostane med nama* (Neka ostane medju nama, 2009), ki že trka na vrata kinodvoran od Vardarja do Triglava.

S SNEMANJA FILMA NAJ OSTANE MED NAMA

Naj ostane med nama je že drugi film, pri katerem ste sodelovali z Antejem Tomićem kot soscenaristom. Pri Karavli ste za film odločilno spremenili konec literarne predloge: namesto »happy end« imamo radikalen rez, ki se aplicira na vse, kar se je zgodilo na prostoru bivše Jugoslavije. Koliko ste tokrat posegli v napisano?

Pri *Karavli* sva spremenila več kot le konec. Na scenariju sva delala skupaj. Zgodbo sva hotela odpeljati v drugo smer, pri tem pa zadržati vse najlepše prvine romana. Zato sva tudi objavila knjigo, v kateri je – poleg najinih zgodb, kako je potekala preobrazba – objavljen Antejev roman in skupni scenarij. Namen projekta je bil pokazati, koliko sva glede na literarno predlogo obdržala in koliko spremenila. Pri filmu *Naj ostane med nama* je bil proces drugačen. Začelo se je preko krajšega e-maila, ki sem ga poslal Anteju. V njem sem v nekaj točkah razvil idejo o družinski-čustveni-erotični prepletenosti petih junakov. Začela sva na tej osnovi. Potrebovala sva dve leti in deset različic scenarija, da sva bila zadovoljna z zgodbo, ki bi jo prenesla na film.

RAJKO GRLIĆ

Vseeno pa ste navdih za pripoved morali poiskati v vsakdanjem življenju?

V sodobni sociološki literaturi boste našli ugotovitev, da je varanje ali ljubezenska avantura ali kakorkoli se to dandanes v strokovni literaturi opredeljuje, edina prava oblika upora, ki je ostala posamezniku v boju proti predvidljivosti življenja. Družina, cerkev, mediji, denar in trgovski centri so nas prikovali v prilagojeno shemo. Te vrednote so globoko zakoreninjene. Kot posamezniki ne moremo ničesar spremeniti. Edino, kar lahko zamenjamo, je oseba, s katero si delimo posteljo. Sodobni *prevaranti* so tako nadomestili včerajšnje revolucionarje, upornike in hajduke.

Na drugi strani nas psihiatri že desetletja prepričujejo, da globoko v jedru vsake potrebe, izogniti se urejenemu vsakdanu, torej v prarazlogu vsake »ustvarjalnosti« in »upora«, leži močan, nerazumljiv oziroma težko razločljiv seksualni nagon.

Tudi sam sem – kot najverjetneje vsak od nas – slišal mnogo zgodb o avanturah in prevarah. Priznam, da sem se vedno navduševal nad fascinantno energijo in količino domišljije, ki so jo določene osebe vlagale v to. Uporniški in kreativni vrhunci njihovih življenj! Ko sem združil našete tri premise, sem prišel do osebnega razloga za nastanek filma – vrnitev v prostor, kjer sem pred leti začel pripovedovati filmske zgodbe: na ulice, v stanovanja in v postelje Zagreba.

Nekoč ste dejali, da je snemanje erotičnih prizorov težko in naporno delo.

Potrebno je biti izjemno pazljiv in imeti veliko ljubezni in spoštovanja do igralcev, delikatnosti in koncentracije, saj takšne scene ne slačijo samo teles, temveč tudi maske. Izrazi na obrazih namreč kažejo, kdo so in kakšni so, zato je potrebno veliko prefinjenosti, da se slike medsebojno primerno zložijo. V naravi ljudi je, da golota predstavlja določeno nelagodje. V človeku sproži naravno samoobrambo. Sramežljivost. Ko premagamo te ovire, ko se igralci začno normalno počutiti v svoji goloti, ko igra premaga nelagodje, potem dobimo pravo vzdušje za snemanje takšnih scen.

Jugoslovska kinematografija je bila poznana po »seksi vložkih«. Ti so bili včasih celo bolj eksplicitni kot v mnogih danskih, nemških ali švedskih »soft« produkcijah osemdesetih.

Ne vem. Mogoče. Bilo je veliko »mačo seksa,« kot smo takrat temu radi rekli zavoljo scene v enem izmed »celuvanje vo sisata« makedonskih filmov. Junak vrže dekle na kup sena, skoči nanjo, raztrga obleko in ji poljubi dojko. Takšnega seksa je bilo veliko, vendar mene erotika zanima na drugačen način.

Bi Rajko Grlić kdaj posnel pravi pornič?

Osebnost ne maram samo dveh žanrov: grozljivk in znanstvene fantastike. Dobrega porniča se vsekakor ne bi branil, vendar, če parafraziram znamenito proti-vprašanje Billa Clintona: *Vprašanje je, kako vi definirate termin porno?*

Pred kratkim je bilo mogoče prebrati dve »nevarni« trditvi: da je scena, ki odpira film, zelo nenavadna ...

Moja naloga ni, da prepričujem gledalce. To je delo distributerjev ...

... in da film temelji na resnični zgodbi.

Scenarij je nastal na podlagi številnih urbanih legend. Te zgodbe so mi ljudje zaupali in naj zaupne tudi ostanejo. Neprimerno bi bilo objaviti ali komentirati katero koli izmed njih.

Kaj imamo pred seboj: fikcijo ali obliko biografije?

To vprašanje me spremlja pri vsakem filmu. Predvidevam, da bo tokrat podobnih vprašanj še več. Filmi niso biografije temveč fikcija. Vendar se tudi fikcija trudi, da bi postala resničnost, tako rekoč – dokument.

V ta dokument ste vpletli medsebojno povezane karakterje. Kakšne so njihove intimne zgodbe v odnosu do mesta, kjer živite?

Centralni liki so dva brata, sinova velikega slikarja in erotomana, njuni ženi ter ljubica starejšega brata. Opravka imamo s petimi (med seboj prepletenimi) ljudmi srednjih let in njihovi nikoli končni težnji po biti ljubljene. Seveda so prisotni tudi otroci, ki niso prepričani, kdo so njihovi očetje. Vse to je umeščeno v sodobni Zagreb, kjer je – podobno kot v drugih metropolah – veliko meščanskih zgodb o dvojnih življenjih.

Po 21. letih se je v vaš film vrnil Miki Manojlović. Kako je bilo znova sodelovati s starim prijateljem?

Fantastično. Tako kot se stara Miki, tako se starajo tudi junaki teh filmov. V vsem tem času se je Miki nekoliko spremenil, tako kot s(m)o se z leti spremenili vsi; je starejši, bolj zrel, vendar – kar je najpomembnejše za film – ženske ga še vedno obožujejo.

S filmom ste se tudi vi vrnili v Zagreb. Se je v tem času veliko spremenilo?

Po osemnajstih letih sem znova snemal film v svojem rojstnem mestu. Lep občutek. Vedno se je bilo lepo igrati z nečim, kar poznaš. Na zunaj se je veliko spremenilo, v samem jedru, ko se enkrat s površine postrga zunanji premaz, ko se utiša vik in krik časa, ko se umakne estradna politika in razprodaja vsega dobrega, pa je še zmeraj tisti Zagreb, ki smo ga nekoč imeli radi. V notranjosti ljudje še vedno gojijo ista upanja, ista ljubezenska hrepenenja in erotične nagone, ki ustvarjajo težko rešljive probleme.

O vaši filmski zgodbi se govori kot o skrivnem življenju peterice glavnih junakov. Ali danes, v dobi interneta, ko je kamera na vsakem vhodu, ko je toliko vpadov v zaseb-

nost posameznika in lahko opazujemo, kaj sosedje počnejo v spalnici, še mogoče govoriti o skritih življenjih?

Seveda. Prava skrita življenja so globlje in bolj skrita od tistega, kar danes prikazuje *YouTube* in rumeni tisk. Življenje je še vedno kompleksnejše, bolj razburljivo in bolj tridimenzionalno od interneta.

Ker poznamo Antejevo ljubezen do glasbe (na lanskem Motovunu se ni mogel oddvojiti od majice The Album skupine Wilco), tudi vas pa smo večkrat videli, kako poplesujete izza hotela Kaštel, me zanima, koliko sta delala na glasbi za film in kakšno sta izbrala?

Veliko časa sva posvetila primerni glasbi. Napisal jo je Alan Bjelinski na motive Alfija Kabilja. V filmu je zelo veliko glasbe. Imeli smo srečo, da smo jo lahko posneli z zares velikim orkestrom.

Naj ostane med nama je še ena v nizu koprodukcij s področja nekdanje Jugoslavije. Kako takšne bratske izlete komentirajo na Hrvaškem, kjer ima nacionalizem še vedno veliko opraviti z »našimi« in »njihovimi«?

Danes je težko posneti film samo na svojem dvorišču. Če nas je Evropa kaj naučila, nas je ravno tega. Film je koprodukcija Hrvaške, Slovenije in Srbije. Kar se hrvaškega filma tiče: počasi preboleva težko lekcijo iz devetdesetih. Tedaj se je snemalo samo na svojem dvorišču. V večini primerov je šlo za poceni politično propagando, prepojeno s sovraštvom. Gledalci so te filme raje prezrli. Počasi se dojemata, da »veliki hrvaški film,« ki je prejel trideset državnih nagrad, a ga je videlo le tisoč gledalcev, ni ravno uspeh.

Komična drama *Naj ostane med nama*, najnovejši film režiserja Rajka Grlića, prihaja na spored slovenskih kinematografov (Kinoklub Vič) premierno predvidoma 11. marca 2010.